

IGOR SZTRAVINSZKIJ BUDAPESTEN

244

Szocialista kultúránk védelmében gyakran utasítjuk el mindazt, amit a nyugati sajtó és közvélemény egyetlen szóval így jellemez: *szenzáció*. Hajhászása sokszor valóban inkább az üzleti vállalkozás dollárszagát árasztja, mint a kultúrát, más alkalmakkor azonban a szenzáció lehet igazi értékek, kincsek hordozója, terjesztője is. Ilyen legjobb értelmében vett nagy eseménye zenei életünknek Igor Sztravinszkijnek, századunk zseniális „nagy öregjének” s napjainkban is nyughatatlanul új utakat kereső „nagy ifjújának” budapesti látogatása.

Több is ez az esemény zenei ügynél. Sztravinszkij, aki néhány évvel ezelőtt még elutasította a szocializmust, a Szovjetunió után a szocialista országok közül éppen hozzánk látogatott el először, s elismerően szólt mindarról, amit látott, tapasztalt. Hangversenyének próbái közt, megjegyzéseiben nagyra értékelte az Állami Hangversenyzenekar felkészültségét és együttes munkáját. A Magyar Zeneművészek Szövetségében találkozott zenei életünk sok képviselőjével; Szabolcsi Bencével folytatott beszélgetésében — a rádió hangszalagra rögzítette — alkotói módszerét, a folklórhoz s más zenei impulzusokhoz való viszonyát fejtette ki.

A Magyar Zeneművészek Szövetsége rendezte baráti találkozón Sztravinszkij elmondotta, hogy amit korai műveiben népzenei anyagnak tartanak, az többnyire az orosz folklór hatására írt, de általa *elképzelt*, szuverén eredetiséggel kezelt népi anyag. Ugyanígy a XVIII. században élt olasz mester nyomán készült Pulcinella, a Csajkovszkij műveinek inspirációjára komponált *Tündér csókja*, vagy a Gesualdo születésének 400. évfordulójára, a zeneszerző művei alapján írt alkotásában is legfeljebb hangokat, dallamokat vett kiindulási alapul. A feldolgozásmód azonban teljesen eredeti, s így válik jelegzetesen

egyénivé, „sztravinszkijossá”, bárholnan merít is.

Ettől is olyan talányos ez az életmű, s csupa hatalmas kérdőjel a zeneszerző, aki ma is, nyolcvanegy évesen, fáradhatatlanul keresi a kifejezést, s energiájából még farsztó hangversenyvilágkörutakra is futja. Ki ez az ember, aki remekműveket alkot folklórból, dzsesszből, új ruhába öltözteti a klasszikusokat, a klasszikus ókor témáihoz nyúl és polkát ír a Barnum-cirkusz elefántjainak.

Hányszor felvetették már ellenzői: vajon etikus-e ez a művészi magatartás. Kétségtelen, hogy Sztravinszkij útja kitérőkkel, mellékösvényekkel teli, mint a legtöbb művészé. Tömerdek álarcot öltött fel; hogy mélyen orosz egyéniségét elleplezze, honvágyát elítikolja. S mégis, a legnagyobb művekből kicseng annak a pravoszláv világnak a hangja, amelyet elhagyott, de elfelejteni nem tudott, s nem is akart. A pravoszláv Csozország intonációja, amely nincs többé, de amelynek *népi értékei* a Szovjetunióban tovább élnek.

Ilyen, emlékekkel és vágyakozással teli remekmű állott a mostani, Erkel színházbeli hangverseny középpontjában is: a *Zsoltárszimfónia*. Több mint harminc évvel ezelőtt készült el a mű, róla talán már nem is kell szólnunk, annál inkább az előadásról. A zeneszerző, aki a koncert felét vezényelte, fenntartotta magának a Zsoltárszimfóniát. Rendkívül izgalmas volt megfigyelní, hogy Sztravinszkij, aki voltaképpen nem par excellence karmester, milyen magas hőfokon tartotta együttesét, az Állami Hangversenyzenekar legjobb formáját mutató fúvósait és mélyvonósait, valamint a Budapesti Kórust. A lefojtott, befelé izzó szenvedély megragadó megnyilvánulása volt ez az interpretáció; Sztravinszkij, a zenekari nüanszok mestere aprólékosan csiszolt, s mégis nagyvonalú muzsikálással ajándékozta meg hálás közönsé-

Budapestre vonatkozó újságcikkek

OSZTÁLYOZÁS

Szerző: *Breuer János*

Cím: *Igor Sztravinszkij Budapesten*

Forrás: *Magyarországi*

(Hely) *1963. máj. 10*

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Tárgy *78 (064.5)*

Hely *Sztravinszkij*

Idő *" 1963 "*

Személy

Helyszám

Igor

gét. Ő vezényelte a nálunk még elő nem adott zenekari *Odát* is, a Natalie Koussewitzky halálára írt gyászzenét, amely elsősorban szinte eszköztelen, finom kifejezésével, zenei szövetének egyszerűségében is páratlan rafinériájával hatott.

Robert Craft, Sztravinszkij aszisztense két mű magyarországi bemutatójának állt az élén, a Debussy emlékének szentelt *Szimfonikus darabok fúvóshangszerre* című alkotást és az 1945-ben készült háromtételes *Szimfóniát* vezényelte. Sok hanglemefelvételről ismeretes, hogy Craft milyen avatott tolmácsolója a XX. század zeneművészetének, meggyőződhetünk erről az Erkel színházi hangversenyen is. A fúvósokra írt alkotás 1920-ból való, s keletkezésekor merésznek ható hangszínkombinációkat sorakoztat, ám Sztravinszkij életművében kétségkívül a halványabb alkotások közé tartozik. A Szimfóniáról Sztravinszkij a következőket mondta: „A szimfóniában semmiféle program nincs, hiábavaló dolog lenne ilyesmit művemben keresni. Lehetséges azonban, hogy súlyos korunknak hatása, heves és váltakozó eseményeivel, kétségbeesésével és reménykedésével, meg nem szűnő kínjaival, feszültségével és végül feloldódásával és megkönnyebbülésével ott hagyta nyomait e szimfónián.” Az előadás meggyőzött bennünket Sztravinszkij ez ellentmondónak tűnő elemzésének az igazáról.

Mikor ilyen jeles vendég áll a karmesteri dobogón, mint amilyen Igor Sztravinszkij, nagy próbatétel előtt áll a közreműködő együttes is. Csak a legjobbakat mondhatjuk az Állami Hangversenyzenekar teljesítményéről, három nehéz, ismeretlen művet rövid idő alatt betanulni nem csékélység! Mégis sikerült szinte hibátlanul megvalósítania a zeneszerző szándékát, nemcsak szívvel-lélekkel, de technikailag is igen magas színvonalon muzsikálnia.

Breuer János